Барвінок

3
1988

ISSN 0132-5930

Виповнюється сто років від дня народження Антона Семеновича Макаренка — радянського педагога і письменника. Він працював не у звичайній школі, а спочатку — в 1920—1928 роках — у трудовій колонії імені М. Горького, пізніше — в дитячій комуні імені Ф. Е. Дзержинського. Тут виховувалися діти і підлітки, яких називали «важкими». Антон Семенович разом з іншими педагогами творив дива: вчорашні малолітні злочинці рішуче боролися проти несправедливості, захищали молодших, чесно трудилися. Ніяким чарівником Макаренко не був. Він просто усе робив так, щоб колектив був сильним.

Звичайно, знамениту «Педагогічну поему» А. С. Макаренка ви, жовтенята, прочитаєте значно пізніше. Та спробувати зробити свій клас дружним колективом не тільки можна, а й треба вже сьогодні.

ВСІ — ЗА ОДНОГО

Напередодні Жовтневих свят мій знайомий першокласник Сашко гордо заявив: «Ми тепер вже не просто клас, ми — жовтенятська група» — і показав червоненьку зірочку на грудях.

— Яка ж різниця?— запитала я його.

— У нас тепер є прапорець... і командир.

— І тільки?

Трохи поміркувавши, Сашко промовив:

— Ні. Розумієте, раніше кожен сам за себе турбувався, а віднині всі разом — за кожного. Учителька сказала, що ми повинні бути всі за одного і один за всіх.

Минуло кілька місяців, і ми з Сашком знову повернулися до тієї розмови.

— Як справи у вашої жовтенятської групи?— поцікавилася я.

— Знаєте, це так непросто — жити в колективі.

Побачивши моє здивування від такого «дорослого» виразу, хлопчик пояснив:

— Мама завжди так говорить про

ЧОМУ КАЖУТЬ: «КОЛЕКТИВ — ВЕЛИКА СИЛА»?

Ви читали «Федорине горе» Корнія Чуковського? Пригадуєте, що там сталося? Бабуся Федора звикла не мити посуд. А одного разу всі: і самовар, і стіл, і праски, і качалка — втекли від неохайної господині. Зробили це дружно — всі разом. Зрозуміла Федора, що треба позбутися поганої звички, і вимила, вичистила геть увесь посуд...

свою роботу, а жовтенятська група — теж колектив. Ми думали, якщо стали жовтенятами, є командир, то все само собою робитиметься. Та де там! Наприклад, домовилися в суботу збирати макулатуру. Валі — на музичне заняття, Костя сидить з молодшим братиком вдома, а Галю мама не пускає — боїться, що застудиться. Спочатку всі обурилися. Та потім вирішили так. Валя хай іде на музику, але перед цим залишить свою макулатуру сусіду Петрику. Костин друг приніс до школи назбирані старі газети, а потім посидів з його молодшим братиком. До Галі ходили дівчатка і вмовили маму, щоб відпустила.

— То ви просто молодці, що так турбуєтесь про всіх...

— А розказати, що було з вазоном?— Сашкові явно кортіло переповісти ще одну історію.— Вадик стояв біля відчиненого вікна. Тільки Валентина Павлівна прочинила двері, утворився сильний протяг і вікно — раз — зачинилося. Вазон з підвіконня впав і розбився. Вчителька почала гримати на Вадика — вона думала, що це він розбив. Тоді наш командир Славко встав і розповів, як усе було. Валентина Павлівна попросила пробачення у Вадика...

Або такий приклад. Олю прикріпили до Андрія — щоб підтягнувся у навчанні. А той не хоче слухати дівчину, і все. Як Оля до нього не підступала — нічого не виходить. Тоді жовтенята вирішили: не вітатимуться з Андрієм, доки не почне старанно вчитися. День йому було байдуже, ще два вдавав, що нічого не сталося, а на четвертий звернувся до Олі: «Допоможи задачку розв'язати...»

У ВАС СОНЯЧНО?

Цікаво, у вашому класі сонячно? Ні, мова йде не про те, чи з сонячного боку знаходиться ваша класна кімната. «Сонячно», «хмарно», «опади» — це ознаки погоди, клімату. А який клімат у вашій жовтенятській групі?

Коли охоче поспішаєте до школи, де багато друзів, які і радість розділять, і в скрутну хвилину виручать, не скривдять, підтримають,— значить, «сонячно». А коли у вашій зірочці всі пересварилися, понадувалися, мов сичі на погоду, сердито зиркають одне на одного, а перший крок до примирення ніхто не хоче зробити,— «хмарно». До того ж хмара явно грозова, і проганяти її треба негайно ж!

В одній київській школі навчається дівчинка Таня. У неї кілька братиків і сестричок, живуть вони без тата. Тані завжди хочеться чимось порадувати малюків, особливо на день народження. Подарунки вигадує сама і робить їх власними руками. Так було доти, доки однокласники не знали. А тепер Танині сестрички й братики у свої дні народження отримують не один подарунок, а тридцять — стільки, скільки учнів у класі їхньої сестрички.

«Клуб жовтенят» веде Світлана ПРУДНИК

Анатолій ТАРАН

ПРИСЯГА

Василько добре знав Степана Кіндратовича. Він, як і дідусь Василь, був на війні льотчиком, літав з ним в одному екіпажі.

— Я Степану Кіндратовичу привіз з Києва книжку. Написав її фронтовий товариш, однополчанин твого дідуся Василя,— сказав дідусь.

— Льотчик?

— Так. У Києві неподалік від мене живе. Товаришуємо ми з ним. Давно побраталися. Ще з війни. Та не на фронті, а в фашистській катівні. В неволі...

— Розкажіть, дідусю,— перейшов на шепіт Василько.

— Важко про катівню розказувати, онучку,— зітхнув дідусь.— Схопили мене фашисти на полі бою непритомним. Не дострелили, а притягли на катування. Івана, того льотчика, також. Фашисти знали, що добрячий він льотчик. У нерівному бою збили його. Без пам'яті був. Почали його гітлерівці підліковувати, хотіли, щоб він перейшов на їхній бік. Думали посадити його на літак з чорними хрестами, щоб плюндрував свою рідну землю. Коли Іван оклигав, гітлерівський генерал запропонував йому і літак, і звання — все, що душа бажає. Нічого не відповів Іван, лише гнівно зблиснув очима. Генерал звелів, щоб радянському льотчикові викололи око. «Тепер уже не полетиш ніколи»,— сказав. Та помилився... Тоді ми й познайомилися з Іваном Григоровичем. Як не важко було, а втекли з фашистського полону. І били ворога.

— А Іван Григорович бив? Він же без ока?!

— Отож-то й воно, що бив і літав він, хоча і не було одного ока. Спочатку в його полку ніхто навіть не здогадувався про це. Майстер-лікар зробив йому вставне око, що ніяк не відрізнялось від справжнього. Потім, з часом уже, дізналися, та що ж — літає Іван. Став Героєм Радянського Союзу, ордени Слави трьох ступенів у нього. Вірний присязі чоловік.

— Дідусю,— запитав по хвилі мовчання Василько,— а що таке присяга? Пісня?

— Може, й пісня — найкраща, найчесніша, найчистіша,— мовив дідусь.— Важко пояснити. Присяга — це такі слова, якими солдат клянеться завжди бути вірним рідній землі, захищати її від ворогів. Ну от як Іван Григорович...

— А ти, дідусю?

— Я теж воював,— відповів дідусь і спробував пожартувати, та щось не дуже весело вийшло: — Бачиш он, скільки нагород, і голова на місці. Хоча і цілили по мені не один раз. І попадали...

Василько раптом ще ближче притулився до дідуся, обійняв руками за шию.

* *Закінчення. Початок у № 2, 1988 рік.*

— Дідуню, я знаю, ти хотів, щоб мене назвали Тарасом,— зашепотів Василько.— То хіба не можна, щоб один день мене звали Васильком, а другий — Тарасиком?..

Дідусь нічого не відповів, лише погладив онука по голівці...

Перед обідом приїхав Степан Кіндратович. Він сказав, що дзвонив у те місто, куди вони летять, говорив зі знайомим генералом, який очолює там комітет ветеранів, замовив готель.

— Генерал почув твоє прізвище, Тарасе, і так розхвилювався! Він сам зустрічатиме тебе в аеропорту.

— Дивно,— розгубився дідусь Тарас.— Війну я закінчив старшим сержантом. На заводі був ковалем. А тут генерал вирішив зустрічати...

Коли їхали до аеропорту, Степан Кіндратович розпитував дідуся Тараса про здоров'я Івана Григоровича, час від часу розгортав його книжку, розглядав фотокартки своїх однополчан.

— Про десятки, сотні подвигів написано в книгах,— заговорив раптом Степан Кіндратович.— Так воно і повинно бути. А от командир наш, розумієш, Тарасе, понад усіма подвигами для мене найсвятіший. Я був стрільцем-радистом. Василь ось Горінь,— Степан Кіндратович погладив голову Василькові,— штурманом був. Відбомбилися ми, а на зворотному шляху збили нас фашисти. Пішли на вимушену. Командир у нас — ас, посадив літака. Вискочив я зі своєї кабіни і рвонув було геть від машини: горить вона, от-от зірвуться баки з пальним. Тоді страшенний вибух — і все! А командир же в кабіні. Я — назад. І Василь за мною. Виявилось, командиру при посадці придавило ноги. Ми кинулись до нього, а літак палахкотить. «Хлопці!— кричить командир.— Тікайте! Загинемо». А ми — ні! Як же так: залишити командира?! «Наказую,— кричить він,— геть від літака!» А закони братерства? А присяга? Навкруг літака бігаємо, хоч би лом якийсь чи кілок. А командир кричить своє: «Наказую, наказую!» Коли — бах! Кинулися до командира, а в нього зі скроні цівка крові, а в руці ще пістолета тримає... Ледь відбігли, впали за пагорбом, як літак вибухнув...

Замовк Степан Кіндратович. Мовчав і дідусь Тарас. І Василько. Всі мовчали. І думали.

Коли виходили з літака, Василько побачив генерала зразу. Вказав на нього дідусеві.

— Ти ж дивись, аж сюди, до трапа пробився,— здивувався дідусь.— Як заморського гостя зустрічає.— Василько бачив, що дідусь хвилюється, ордени та медалі на грудях поправляє.

Побачив дідуся і генерал, кашкета притримує на вітрі, вдивляється пильно-пильно.

— Здрастуйте, товаришу генерал,— підступив дідусь Тарас до генерала.

— Здрастуйте,— відповів генерал і, подаючи руку, сказав якесь слово, Василькові здалося — «Світляки».

І тут дідусь Тарас як крикне: «Іване!» А генерал і собі: «Тарасе!» І кинулись один одному в обійми. Василько бачить, дідусь плаче. Сіпнув його за полу піджака:

— Дідусю, хіба ж солдати плачуть?!

А дідусь глянув на нього, усміхнувся та й каже:

— Я-то що, дивись, он і генерал плаче...

Генерал втер сльозу і собі усміхнувся.

— Онук?— питає.

— Онук, Василько,— відповів дідусь.

Потис генерал руку Василькові, і рушили вони до виходу.

— Пробач мені, Тарасе Семено...

— Григоровичу,— поправив генерала дідусь,— мене, як і нашого Шевченка, Тарасом Григоровичем нарекли...

— Отож-то й воно, що Григорович, за те і пробач. Коли вийшли ми з тобою з того бою, а ти так і не з'явився, представили тебе до нагороди — ордена Червоного Прапора. Як по батькові тебе — ніхто не знає. І написали — Семенович. Нагородили тебе, а вручати орден нікому... По війні затребували ми нагороду, і зберігається вона тепер у кімнаті бойової слави частини. А тебе знайти так і не могли, як не шукали, бо ж ти — Григорович. Так і вважали — загинув. Пробач, Тарасе.

— Та за що ж,— засміявся дідусь,— за те, що я живий? То це ж добре!

— Авжеж,— відповів генерал.

Того ж вечора Василько з дідусем Тарасом сиділи в солдатському клубі. Тільки Василько — з Ярославом, у залі. А дідусь з генералом — на сцені.

— Після тяжкого бою біля села Світляки,— розповідав солдатам генерал,— наша невелика група воїнів — усе, що лишилося від полку,— проривалася з оточення. І лишився прикривати наш відхід кулеметник сержант Орел, який, ми так вважали, тоді загинув. На щастя, ми помилилися. І ось тепер сидить перед вами на сцені Герой Соціалістичної Праці коваль Тарас Григорович Орел.

А в неділю солдати приймали присягу. Ярослав стояв перед строєм з автоматом і з червоною книгою в руках і чітко вимовляв: «Я, громадянин Союзу Радянських Соціалістичних Республік, вступаючи до лав Збройних Сил, приймаю присягу і урочисто клянусь...» Василько не питав у дідуся, що таке присяга. Він уже знав, що присяга — це все життя, яке треба прожити так, як дідусь Василь і дідусь Тарас, як їхні бойові побратими-фронтовики...

Малюнки
О. БАССА

Федір **ПЕТРОВ**

ЖУРАВЛИК ЛЕТИТЬ

З дрібної зернинки росте буйний колос,
Шумлять, наче море, безмежні лани.
І скрипки струна, мов тонісінький волос,
А як вона грає — ти тільки торкни.

Із бруньки весною — і листячко, й квіти,
І плід соковитий на вашім столі.
Із жолудя — дуб, що пустив пишні віти,
Стоїть, ніби витязь, на рідній землі.

Росте з немовляточка геній великий.
З малої іскринки — великий вогонь.
І десь з ручаїв починаються ріки.
Журавлик летить з материнських долонь.

Тетяна **МАЙДАНОВИЧ**

А ЩО Б ЗРОБИЛИ ВИ?

Вітер має тисячі рук,
Ними він пригладжує луг;
З кручі рвучко кинеться вниз,
Розкуйовджує верболіз.
От би мати рук, як той вітер!
Всі на світі сльози б я витер.
Я підняв би кожну травину,
Що від бурі зламана гине,
В мами під очима хоч трошки
Тихо розгладив би я зморшки...

Орест **КОРСОВЕЦЬКИЙ**

ПІВНІЧНА ВЕСНА

В океані на крижинах
Нерпи гріються на спинах,
Розморило їх тепло:
Ночі зовсім не було!

Білі тоннові стрибухи —
Розрибалились білухи.
Вирнув кит з глибочини,
Аж злетіли баклани.

Над плавучими льодами
Линуть гаги ланцюгами.
Всюди птичі голоси,
Кайри гавкають, як пси.

В піні тихого прибою
Морж поводить головою.
Я сиджу на валуні,
Вигріваюсь у весні.

Та в далеку погулянку
Одягаю кожушанку:
Студить вітер із льодів,
Бо в льодах захолодів.

Малюнок Л. ХАРЛАМПІЄВА

Віталій ЗАСЛАВСЬКИЙ

ДВА ПІВНИКИ

Двійко півників — сіренький та біленький — чи то билися, чи то гралися. Витягуючи шиї, вони спершу завмирали, а далі рвучко, груди в груди наскакували одне на одного. Пір'я на їхніх шиях здиблювалось, і сонце лагідно висвічувало тонку, жовтеньку, ще курчачу шкірку. Коли ж вони стикалися грудьми, то навіть на якусь мить зависали в повітрі, щосили ляскаючи крилами та довбаючи одне одного — куди сягнуть.

Хлоп'як Ілько спостерігав оцю бійку-гру, і вона його розважала. Він помітив: якщо поміж півниками сипонути кілька зерен, а вони водночас схочуть їх подзьобати, то тут воно й почнеться! Тому Ілько зумисне так посипав і задоволено дивився, як півники — сіренький та біленький — притьмом кидалися один на одного.

Може, Ілько надто вже часто так чинив, і півники не на жарт розлютилися, а може, з якоїсь іншої причини, але бійки їхні ставали щоразу завзятіші.

А Ількові — втіха, адже гадав, що то все — гра.

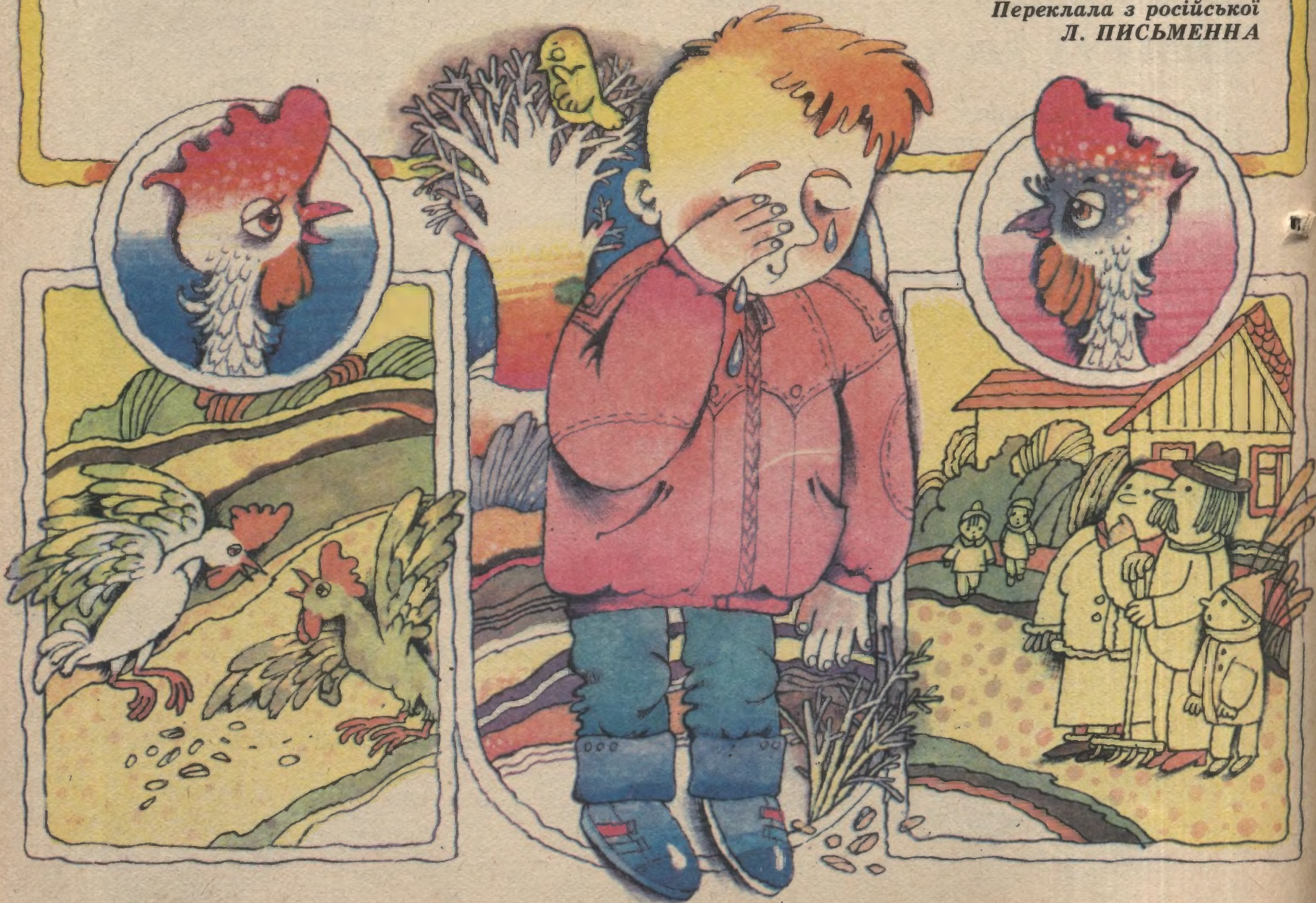
Та одного разу білий півник, приловчившись, так довбонув сіренького, що в того й голівка опала, а червоний гребінець налився кров'ю. Повело сіренького бідолаху боком-боком, та й упав він без руху.

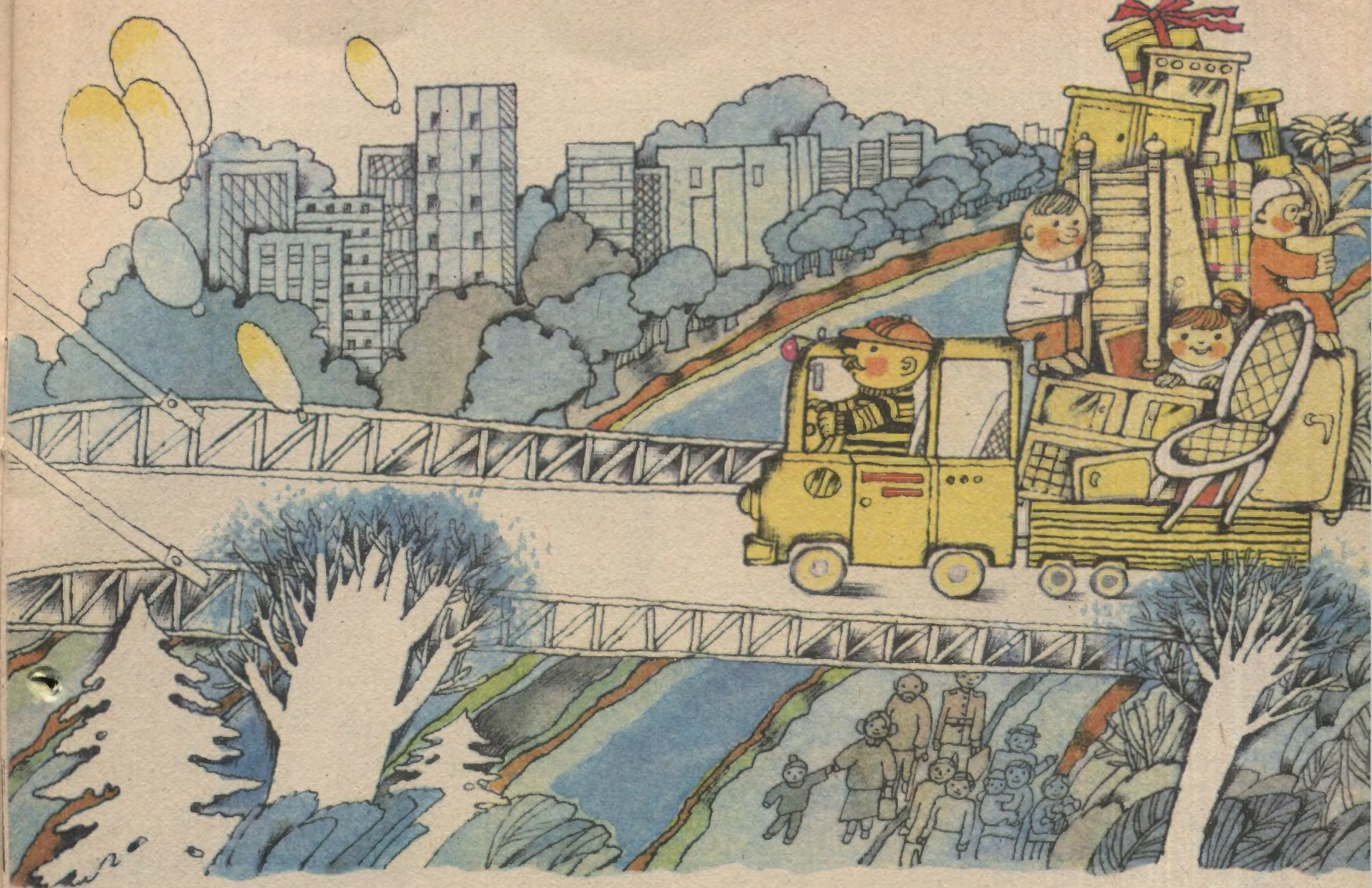
Перелякався хлоп'як, збагнувши, що біда скоїлася. Кинувся, приніс води, покропив голівку сірому півникові, та ба! Нічого не помогло. Лежав він такий маленький, безпорадний, ніби морозом прибитий. А очі плівкою почало затягати.

Довго плакав Ілько. Ніхто його потішити не зміг — ні тато, ні мама, ні дідусь.

А білий півник ходив поряд, зернята визбирував та все навколо позирав, ніби запитував: де ж той сіренький супротивник? Чому не наскакує? Біленький нічого не тямив і не пам'ятав. Він-бо не Ілько...

Переклала з російської
Л. ПИСЬМЕННА

Олександр **БРОДСЬКИЙ**

НОВОСІЛЛЯ

Їде, їде грузовик —
Вантажі возити звик.
Він везе в новий наш дім
Все, що житиме у нім:
Ліжко, стіл, стільці, буфет,
Етажерку, табурет,
Телевізор, піаніно,
Для прання нову машину...
Навіть скриньку для газет!

Будуть поруч в домі жити,
Жить,
Радіть
І не старіти
Академік, і монтер,
І механік, і шофер,
І письменник, і маляр,
І художник, і школяр.

Всі веселі і щасливі
В отакому колективі!

ЗАВЖДИ З ТОБОЮ

Чи є більше щастя у світі,
Аніж Батьківщину любить!
Вітчизно,
Ми всі — твої діти,
Для тебе нам жить і творить.

А радість найвища — це знати,
Що ми — Батьківщини сини.
Вітчизні ми служимо
Радо,
Ми віри у світ без війни.

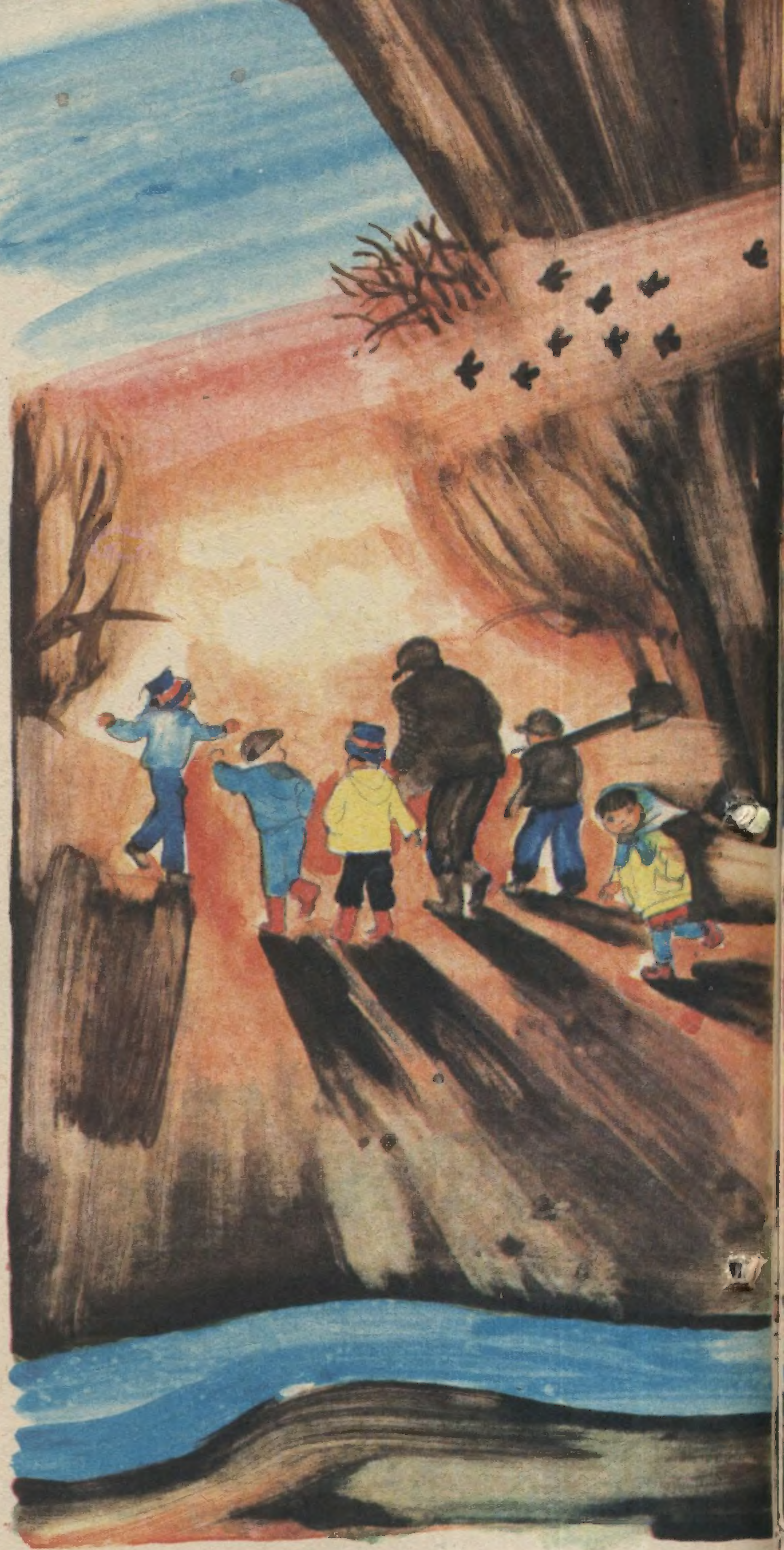
Покликання вище немає,
Ніж ленінцем буть до кінця.
Вітчизно,
Для тебе співають
Палкі наші юні серця.

Переклала з російської Н. КИР'ЯН

Малюнки Т. ЮРЧЕНКО

Костянтин ДОМАРОВ

НАСТУСИН МІСТОК

Дід Матвій щось занедужав. Давалися взнаки давні рани. Та й літа — восьмий десяток все-таки. Дуже переживав старий, що немає з нього ніякої помочі.

— Напрацювалися ви, батьку, за своє життя,— заспокоювала його Вітькова мати.— Тепер відпочивайте.

— Воно, дочко, може, й добре відпочивати, та душа не на місці, коли без діла,— сказав дід Матвій.— Он місток треба було б через струмок перекинути. Люди на фабрику йдуть, і дивитись гірко, як вони по тому камінню стрибають. Та ти й сама знаєш.

— Нічого!— махнула мати рукою.— Мені це замість зарядки. А місток потрібен, звичайно. Та нехай про це фабричне начальство думає.

— Начальству і так є чим зайнятися,— заперечив дід Матвій.— Треба б нам самим...

Вітько вислухав цю розмову й загорівся:

— Діду, а що як ми місток змайструємо, га? Я, Мишко Гава, Петько Сморгун.

— І я,—обізвалася Вітькова сестричка, п'ятирічна Настуся.

— І ти тут як тут!— засміявся Вітько.— Знайшлася помічниця! Сиди собі з ляльками.

— А хіба ви, п'ятикласники, дуже великі?— заступився за Настусю дід Матвій.— Гаразд, ямки під стовпчики викопаєте, утрамбуєте... Клич своїх козаків.

— І ти, дідусю, з нами?— зрадів Вітько.— Ти ж хворий.

— Потрошку як-небудь. Бо ви без мене набудуєте...

Вітько стрімголов помчав до своїх друзів і невдовзі привів чорнявого й меткого Мишка Гаву, веснянкуватого Петька Сморгуна й Васька-тишка.

— Ну, команда — хоч куди!—

усміхнувся дід Матвій.— З такими богатирями!.. Ану ж ходімо до струмка.

Роздивилися місце, де треба будувати місток, добре все обміркували. Мишко з Петьком заходилися в дві лопати ямки копати там, де було намічено. Дід загадував, а Вітько й Васько, орудуючи пилкою, заготовлювали з дубової колоди стовпчики — шість штук. Сам дід Матвій вибирав дошки, які зберігалися в сарайчику, знайшов ящик з цвяхами й молоток. Весело йому працювалося. Навіть поперек ніби боліти перестав.

Місток ріс просто на очах. Стовпчики поставили у ямки, засипали й утрамбували землю навкруг. Прикріпили поперечки. А тоді вже навперебій застукотіли молотки, прибиваючи соснові, добре обструганi дошки.

Одну невеличку дощечку притягла й Настуся.

Баба Мотря дивилась-дивилась на робітників, а тоді й сказала:

— Мабуть, Настуся у вас найголовніша помічниця. Чим ви їй і віддячите?

— Щось придумаємо. Еге ж, Настусю?— підморгнув дід Матвій.

Нарешті місток був готовий. Все як слід, як годиться. Діти задоволено усміхалися, а разом з ними усміхалося й сонечко. Добре вони потрудилися!

— Поруччя б іще,— порадила баба Мотря.

— А й правда,— згодився дід.— Зараз, Мотре Іванівно, будуть вам і поруччя.

Коли поруччя були готові, першій по містку дозволили пройти Настусі.

— Ну, от,— мовив дід Матвій,— міст для пішоходів відкрито. Тепер його треба назвати. А як?

— Піонерським!— блиснув гострими очима чорнявий Мишко.

— Піонерський — це добре,— згодився дід Матвій.— Але є у мене, хлопці, така пропозиція. Назвімо цей місток Настусиним. Гаразд?

Хлопці згодилися. А чом би й ні? Мине два-три роки, і Настуся з подружками ходитиме до школи. Біля селища збудують нову дорогу, по якій побіжать голубі автобуси. Напевно, спорудять будівельники й новий гарний міст замість їхнього дощатого містка. На зупинці тітонька-кондуктор оголосить:

— Настусин місток!

І пасажири здивуються: хто ж вона така, Настуся?..

Переклала з російської
Л. ВОРОНІНА

Малюнок Н. ДЕНИСОВОЇ

Галина МАЛИК

КОРОЛІВСТВО АНУ

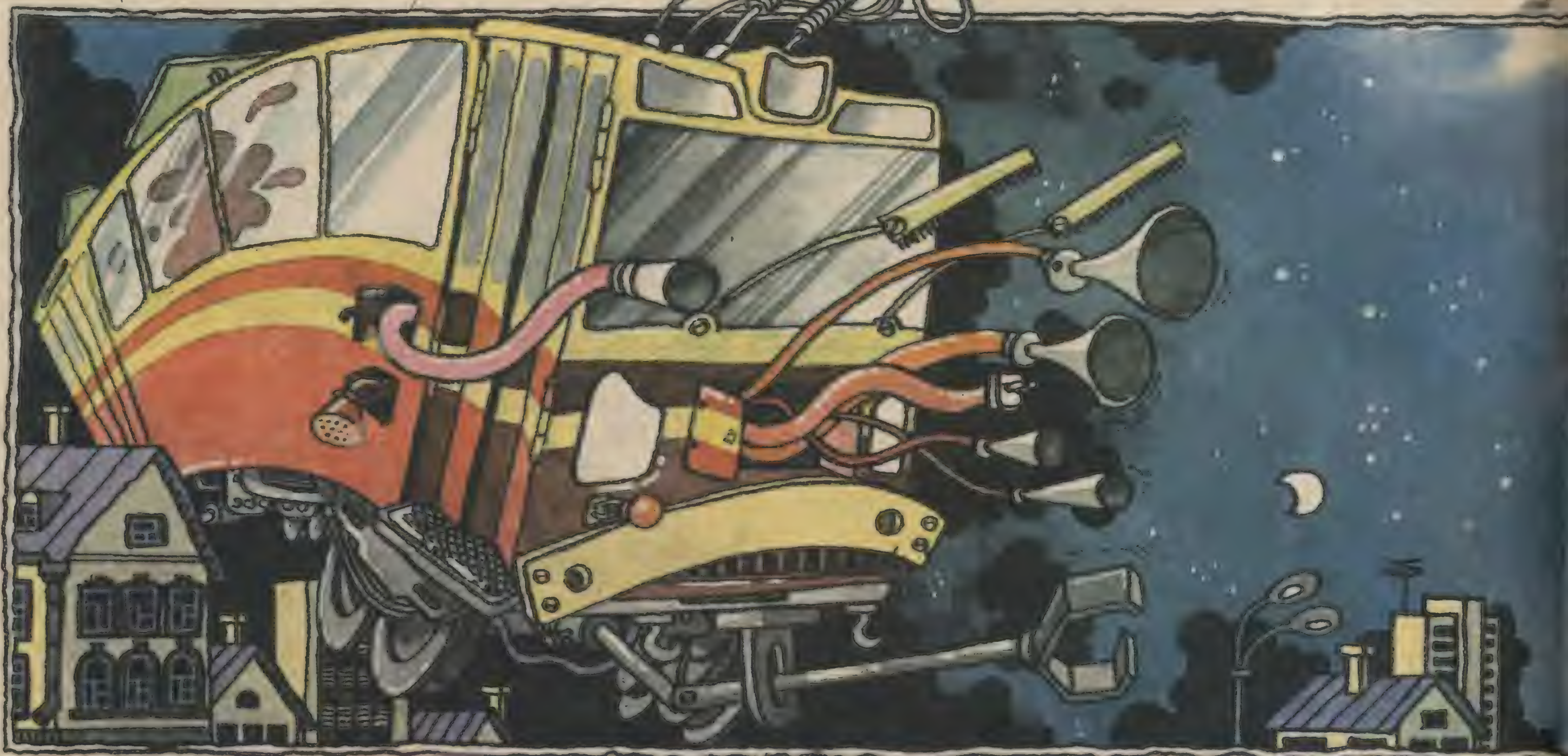
Отак починається казка:
Було королівство Будьласка.
Сусіда-король
З королівства Ану
Почав з ним підступну
Таємну війну.

На вулицях міста-столиці
З'явились невпізнані лиця.
В крамниці хтось раптом
Сказав продавцю:
— Ану,
Покажіть-но
Машинку оцю!

За серце схопився
І зблід продавець —
І ледь не прийшов
Продавцеві кінець!

В трамваї хтось гаркнув
Бабусі на вухо:
— Ану, відступися убік,
Розвалюхо!

Не встигла убік
Відступити небога —
Забрала бабусю
«Швидка допомога»!

Буфетнику Проші
В дитячім кафе
Хтось, замість подякувать,
Вигукнув:
— Пфе!

Буфетник облишив
Буфет і торти —
Його до сьогодні
Не можуть
Знайти!

А далі,
Як мовиться в казці,
Забили тривогу
Будьласці:

«ПРОБАЧТЕ,
СПАСИБІ,
БУДЬ ЛАСКА...»

На цьому й скінчилася б казка,
Та вчора
Я стріла
Особу одну.
Вона продавцеві казала:
— Ану...

Подумала я:
«А можливо, ще раз
Війною
Пішло
Королівство
На нас?»

Олекса ***ПАЛІЙЧУК***

ТРАМВАЙ

Сьогодні я сонний, валюся із ніг,
Бо спати минулої ночі не міг:
Лиш очі заплющу, і вже — ай-ай-ай!—
Женеться за мною по місту трамвай.
Я вправо, я вліво, сховаюсь за дім,
А він, як собака, по сліду моїм.
Очиськами-фарами аж пропіка
І грізно гуркоче: «Зловлю шкідника!
На вікнах моїх ти розмазував джем,
По спинках сидінь малював олівцем!»
Даремне прошу я: «Спинись! Не займай!»—
Женеться за мною по місту трамвай.
Даремне татусь мій над вухом гуде:
«Синочку, трамвай лиш по рейках іде!»
Та тільки-но вимовив я: «Вибачай.
Повір, більш не буду...»— спинився трамвай.

Малюнки Л. ХАРЛАМПІЄВА

Олександр ШАРВАРОК

Намалюю скрипку

Був хлопчик маленький. І скрипка — маленька. Хлопчик був неслухняний. І скрипка була неслухняна. А ще була вчителька Ольга Іванівна. Вона слухала обох: і Хлопчика, і скрипку; вона всіх слухала, навіть свого кота Підземельного, який не ловив мишей, бо вони не водилися на другому поверсі панельного будинку. Але кіт Підземельний ловив Ольгу Іванівну за ногу, за руку і благав, і примушував слухати:

Я мишей не ловлю,
Значить, я — собака...

«Ну, як?» — питалися його руді оченята, і Ольга Іванівна гладила його за шерстю. Кіт знав — його хвалять.

Хлопчик не знав про кота, він ще багато чого не знав, бо був маленький, як скрипочка-половинка. Її важко було носити в школу, а от на риболовлю — легко. Ідеш: в одній руці — вудка, в другій руці — скрипка.

В одній руці — вудка,
В другій руці — скрипка,
Ловися, ловися,
Золотая рибка...

Але Хлопчику не сподобалося.

В одній руці — вудка,
В другій руці — скрипка,
Плавай, плавай, веселись,
Золотая рибка.
Плавай, плавай, припливай
В лепеху до мене.
Ти мене не забувай
І маму Олену.
Плавай, плавай, хоч куди,
Аби вода чиста,
Аби вдосталь нам води,
А мамі — намиста.
Аби вдосталь нам води,
Високої хвилі.
Аби ти любила нас,
Ми ж тебе любили.

Але Хлопчика зловили...

Зловив його кіт Підземельний, який дуже хотів риби і, не дочекавшись Ольги Іванівни, пішов по неї до школи, побачив її там сумну і невеселу в порожньому класі і все зрозумів: Хлопчик знов не прийшов на музику. «Не таке вже й велике горе»,— подумав Підземельний, а вголос промовив:

Я мишей не ловлю,
Дуже рибку люблю,
Значить, я — рибалка...

Ольга Іванівна погладила кота проти шерсті, а коти цього дуже не люблять, тим більше — кіт Підземельний, якого гладили тільки за шерстю. І він ще раз подумав: «Якщо так піде й далі, доведеться мені розказати батькам Хлопчика, який він шибеник і неслух».

Ольга Іванівна прочитала думки Підземельного, сказала: «Не треба!» — і погладила його за шерстю. Тоді раптом вигукнула:

— Ходімо до річки. Така пора прекрасна, хоч у воду подивлюся, а ти рибки наловиш, згода, котику?

І вони пішли.

Дорогою Підземельний усе думав, як же він ловитиме рибу. Його виручив Хлопчик, який несподівано... все-таки зловив рибку, а в цей час кіт зловив... Хлопчика.

Але — по порядку. Прийшов Хлопчик на берег річки, де не було нікого, бо всі у цей час працювали, а риба, розморена жарким полуднем, спала, укрившись мулом або притулившись щокою до прохолодних стебел очерету чи лепехи. Рибам снилися золоті сни, бо сонце світило по-золотому, а кожна рибка хотіла бути Золотою, як кожний хлопчик хоче бути дорослим, сильним і справедливим.

Хто не вірить, що рибам таке сниться, хай прийде спекотним полуднем до річки, стане на березі і, склавши долоні трубочкою, подивиться на одну, ледь помітну на чистому плесі, хвильку. Вона не голуба і не зелена, вона — в золотих іскорках. То чудернацькі сни, що їх бачать риби жарким липневим полуднем на річках України.

В одній руці — вудка,
В другій руці — скрипка...

— Хлопчик поклав скрипку долі, вудку закинув у воду, роздягнувся і ліг до верболозу головою, до Китаю п'ятами.

Яке велике сонце,
Яке безмежне небо,
А річечка маленька,
Як мамина косинка.
Цей берег і той берег —
Нічого більш не треба,
І я лежу, як хвилька,
Краплинка чи росинка.
Хай скрипка ловить рибку,
Манюню і тонюню,
А я лежати буду,
Мов здалеку прийшов.
Я виросту великий,
Я землю намалюю
І мамину косинку
В блакитний горошо́к.
А ще я намалюю
Свою маленьку скрипку,
Легеньку, як пір'їнку,
Як мамин голосок...
Таке велике небо...
Хай скрипка ловить рибку,
Допоки сонце сяде,
Втомившись, на пісок...

Але... доки сонце сяде, Підземельний рибку з'їсть. Потривожений вербовим шелестом чи, може, чимось іншим, Хлопчик розплющив очі...

— Я мишей не ловлю...— старий мудрий кіт казав тільки правду, але цього разу сказав її так голосно, що Хлопчик спершу почув його, а вже потім побачив...

У зубах Підземельного пручалася рибка, манюня і тонюня, яку треба було тільки погладити і випустити, бо вона

ще не бачила жодного сну і не натішилась найпрекраснішим з них — про Золоту Рибку.

Хлопчик рвонувся, верба ще дужче зашелестіла, хвиля на річці обтрусилася золотими іскорками, а вчителька сплеснула руками і голосно, ще голосніше, ніж Підземельний, здивувалася:

— Ти тут?

Тільки тепер він помітив її, але не сказав нічого, бо кіт усе ще тримав у зубах манюню і тонюню. А Хлопчик знав, що рибка довго не живе на березі, через що він і погнався за шкодливим котом. Але той був не тільки шкодливий, а й мудрий. Він стрибнув у воду, знаючи, що не кожний хлопчик отак зопалу може кинутись за ним.

Але тут він помилився...

Слідом за Хлопчиком просто з берега шубовснула вчителька. Вона нічого не знала про рибку, їй не жаль було Підземельного, вона злякалася за Хлопчика, який, диви, ще й плавати не вміє.

Хлопчик плавати вмів, наздогнав кота, який скорився одразу. Манюня і тонюня трохи ще полежала на поверхні, та потім блиснула сріблястою щокою і щезла у підводних туманах.

Вчителька плавала погано, але вона догнала Хлопчика і в ту ж мить відчула,

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Любі друзі!

Березень такий щедрий на свята! Отож видавництво «Веселка» потурбувалося про те, щоб ви одержали гарні книжки. Це і розповіді Анатолія Митяєва «Сьогодні свято», «Мамин день», «За владу Рад», і вірші та оповідання письменників соціалістичних країн зі збірки «На крилах Жовтня», і нова книжка Валентина Бичка «Син Жовтня», де оспівано геній Леніна.

Ще про засновника соціалістичної держави, друга і вчителя радянської дітвори ви прочитаєте в книгах «Рассказы о Ленине», «Четыре урока у Ленина» М. Шагінян, «Ильичёво поле» В. Рубцова. Щасливе дитинство, краса рідного краю оспівується у збірці віршів «Ми живемо на Україні».

Нещодавно ми з вами вітали Вадима Скомаровського з присудженням йому премії імені О. Копиленка журналу «Барвінок». А тепер до вас прийшли вибрані твори поета «Свіжа борозна». Тут ви знайдете вірші, присвячені Жовтню, поезії про природу рідного краю, казки, а також поеми «Свіжа борозна» — про перебування В. І. Леніна у Фінляндії; «Вітер мандрів» та «Багряний листок» (про письменників-героїв Миколу Трублаїні та Аркадія Гайдара). Прочитаєте «Тарасові птиці» — віршовану повість про великого Кобзаря.

яким неслухняним зробилося тіло. З усієї сили забила вона по воді руками, доки почула голос Хлопчика:

— На ноги ставайте! Тут мілко. Вам буде по пояс...

І вчителька стала.

Хлопчик злякався. Перед ним стояла в ч и т е л ь к а. Вона завтра (сьогодні ж!) прийде до нього додому, розкаже, який він шибеник. неслух, куди ходить зі скрипкою, коли мама й тато думають, що він у школі. Тіло його зробилося важким, і, мов рибка на березі, він кілька разів ковтнув повітря, аж поки не напився, не захлинувся і не опинився на руках у вчительки.

...Кіт Підземельний давно вже сушився на березі, задоволений зі своєї пригоди, взагалі задоволений зі всього, що сталося, незадоволений лише з того, що вчителька слухає не його, а Хлопчика. Той розповідає про річку, про сни, що сняться рибкам у спекотний полудень, про маму, що тяжко працює і легко, як ластівка, літає. Тоді йому хочеться сказати їй щось гарне-прегарне. Він уже вирішив: ось виросте і намалює маму, бо дуже хоче стати художником.

— А скрипка?— питає вчителька.

— Я й скрипку намалюю,— відповідає Хлопчик, зашарівшись, і лице його береться рум'янцем, а може, то сонячна смага вимальовує обличчя. Вчителька червоніє теж, хоч стоїть до сонця спиною, але відчуває, як призахідні промені пронизують її всю, таку маленьку, як оцей Хлопчик, мудру, мов кіт Підземельний, спокійну і вічну, мов скрипка-половинка, яку ще довго нестиме Хлопчик до свого малюнка.

Малюнки В. СЕРЦОВОЇ

Як завжди, березень завершується Всесоюзним тижнем дитячої та юнацької книги. Цього року гостей свята приймає Узбекистан. Та й у нас на Україні у кожній школі, в кожній бібліотеці відбуваються зустрічі з авторами книжок, перегляди книжкових виставок. І на таких виставках ви, діти, побачите багато книг узбецьких письменників. Тож вирушаймо у подорож за книгами «Веселки»! Сподіваємось, вони вам запам'ятаються на все життя.

Лідія ФЕФЕЛОВА

Сьогодні Барвінок знайомить вас з відомим узбецьким поетом Азізом Абдураззаком. Його вірші дуже люблять ваші узбецькі ровесники.

Азіз АБДУРАЗЗАК

БАТЬКІВЩИНА

Рідна Батьківщино, прóстори веселі
Навіть там я бачу, де піски сипучі.
Колючки верблюжі у жаркій пустелі,
Та вони для мене — мов квітки пахучі.

Рідна Батьківщино, вір мені на слові,
Що у тебе й зими, як весна, квітучі.
Каркають ворони у саду зимовім,
Та вони для мене — солов'ї співучі.

З узбецької.
Переклав П. ЗАСЕНКО

Степан ВАСИЛЬЧЕНКО

ШИРОКИЙ ШЛЯХ

(Уривок з повісті)

Життя нашого поета таке дивне, що, слухаючи про нього, можна було б сказати, що це легенда, коли б усе те діялось не перед нашими очима. Мені хотілось і почати повість про поета, як починаються казки.

За широкими морями, за лісами дрімучими ще й за горами кам'яними в не нашій, далекій стороні був колись веселий край, розкішний і багатий, заворожений злими людьми, заневолений двома неволями. Одна неволя панська, а друга — царська. І жили там рабами в тяжкій чужій роботі заворожені в неволю люди. Світ їм було зав'язано, говорити — заказано, ходили німі...

У старого Івана Шевченка, Тарасового діда, святами завжди повно людей у хаті: дід Іван грамотний, і в нього є велика книжка про святих мучеників. Дід Іван надіває олив'яні окуляри і починає повагом вичитувати про великі муки святої Варвари. Хто з бабів слухає, хто куняє, чоловіки дмуть люльки. Хтось дуже томлений за тиждень раз по раз хропе й кидається. Винувато озирається: «Ото, господи». Вікна й двері поодчинені, і знадвору чути веселий гомін на уличці. Тяжка й гірка була та панська неволя, та не тільки ж те й робити людям, що плакати та журитись. Часом і співають, і жартують, і потанцюють, а надто молодь. Бо то треба було б умерти, щоб усе тужити, а народу — сила, не вмирати ж усім. Чути у вікно — на улиці регіт, раз за разом поривами. Дедалі дужче.

— Це, мабуть, притисся Перебендя з кобзою...

...Раптом слухачі мов ожили, очі в усіх заграли. Один за другим:

— Діду Іване, а розкажіть про Коліївщину!

— Еге, про Залізняка та Гонту!

— Про гайдамаків, ви ж, кажуть, теж були в гайдамаках.

Дід замріяно:

— Еге ж! Гайдамаки! То були люди!— одсунувся далі од книжки, трясхнув чубом.

Каже:

Хвалилися гайдамаки,
На Умань ідучи,—
Будем драти, пани-брати,
З китайки онучі...

І святе письмо лежить забуте, дід починає розповідати про ті часи, коли гайдамаки панів різали та палили, як ножі святили, як вирізували Умань.

Слухали сусіди, німіли од жаху, чуб здіймався вгору.

А то чиї там оченята горять у кутку на припічку, як іскри? І не дише.

— Тарасику, і ти тута? Іди, сину, надвір гуляти, чого ти між старих затесався? Тобі ще рано таке слухати.

Тарас крутить головою: «Не хочу!»

Дід:

— Хай слухає, виросте — своїм розкаже дітям та онукам.

І не виходить до самого вечора.

А вночі не спить, ворочається.

Мати:

— Чого не спиш, Тарасе?

— Мамо, гляньте: ніби щось горить у панських будинках?

Мати злякано до вікна:

— Де? Вигадуєш, нічого там не горить. То місяць... що це тобі в голову зайшло? Спи!

Перегодя знову:

— Мамо, а де тепер живуть гайдамаки?

— Які там гайдамаки? Наслухався, що старі говорять, а тоді щось йому увижається, не спить! Це, мабуть, ходив сьогодні до діда? Еге ж — ходив?

— До діда...

— Я ж так і знала. То ж дід теє розказує, що давно колись було, не тепер. Тепер гайдамаків уже немає. Половили та повбивали. Спи.

А на ранок в хлопця з насоняшничини рушниця за плечима, в руках загнута з лозини шабля. Ходить у бур'яні, рубає панам мечем голови з плечей. Підійде до коров'яка: «Ти пан Дашкевич?» — «Я! Прости! Не буду!» Летить голова з пліч. До другого: «Ти пан Висоцький?..» — летить голова. Стоїть будяк, чорний, аж світ отьмарює. «А це буде їх цар». До нього: «Проси! Не хочеш?» — і царева злетіла з пліч голова, як галка. Біжить Оксана, умита, чепурненька.

— Тарасе, що ти робиш?

— Який я Тарас? Я — гайдамака!

— Що ж ти тут робиш?

— Не заважай! Бач — панам голови рубаю.

— І я! І я!

— Ну, добре, хай і ти будеш гайдамачка. На рушницю, стріляй.— Бере, цілиться в будяк.

— Бу-бух!

— Трах! бах! рубай! бий!

В бур'яні закипіла війна — тихий відгук далекої гайдамаччини.

— Оксаночко, я розкажу тобі казку...

Отепер, діти, вам захочеться прочитати повість відомого українського письменника Степана Васильченка до кінця. Вона повідає вам про долю геніального поета України Тараса Шевченка. А мені цікаво знати, чи й ви такі допитливі, як малий Тарас? Чи любите слухати розповіді своїх дідусів? Чи записуєте їх? Які вам сподобалися найдужче? Чекаю ваших листів.

БАРВІНОК

Малюнок О. СЕНЧЕНКО

Первоцвіт

А ВИ НЕ БОЇТЕСЯ РУДИХ ПІРАТІВ?

Андрійко Бойков сидів під вербою і стежив за поплавком. Раптом почувся шурхіт крил. Хлопчик оглянувся: неподалік сів поштовий голуб. Дивний такий, наче з казки прилетів, а до лапки папірець прив'язаний.

...На аркушику учнівського зошита чорніли кривульки: «Нас захопили Руді Пірати. Вони правлять викуп — речі, зроблені власними руками. Інакше — погрожують розправою. А ми... нічого не вміємо. Допоможіть. Школярі з міста Н.».

Андрійко вирішив порадитися з Валентиною Гаврилівною Харловою — керівником дитячої студії «Візерунок» при Запорізькому Палаці піонерів та школярів. Тут якраз зібралися Тетяна Красильникова, Олексій Божинський та Наталка Макарова. Вони робили витинанки, аплікації, мозаїку, вишивали.

— Що ж, треба виручати «потерпілих»,— посміхнулася Валентина Гаврилівна.— Напишемо їм відповідь: «Вас зрозуміли. Приготуйте папір, ножиці, пластилін, мідний дріт, мішковину, вовняні кольорові нитки. Пояснення, як виготовити декоративні вироби з цих матеріалів, чекайте завтра. Тримайтеся. «Візерунок».

Наступного дня студійці надіслали «потерпілим» пояснення. Для того, щоб зробити, наприклад, соняшник, треба вирізати із картону круг, нанести на нього тонким шаром пластилін. У пластилін густо-густо повтикати виноградні зернятка, а по краях прикріпити пелюстки з жовтого паперу. От і готовий сувенір.

Можна виготовити і килимок-волохач. Такий, як у Лариси Семидєлової. Вона назвала його «Запорізька вишня». На мішковину спочатку наноситься малюнок — деревце, трава, небо. Потім треба нарізати нитки однакової довжини. Із зелених нашити траву, з коричневих — стовбур дерева, із синіх — небо. Ниточка до ниточки — і на килимі з'являється малюнок.

А ще можна випалити на дощці Жар-птицю. Таку, як у Андрійка. Пір'ячко по ній наклеюється із мідного дроту. На сонці вона так і сяє, мов казкова.

І все-таки хлопчики та дівчатка хвилюються. Адже пам'ятаєте: Руді Пірати погрожували розправитися з «полоненими», якщо ті не відкупляться речами, виготовленими власноруч! Чи зуміли вони чогось навчитися?

Аж ось у вікно студії влетів поштовий голуб. У листі повідомлялося: «Дякуємо за науку! Ми навчилися і вишивати, і випалювати, і робити мозаїку. Тепер нам не страшні ніякі Руді Пірати!..»

Олександр ***МИХАЙЛЮТА****,*
м. Запоріжжя

Нині у студії декоративно-прикладного мистецтва «Візерунок», молодша група якої називається «Барвінок», стало ще більше друзів. Хлопчики та дівчатка не хочуть бути невмійками. Погляньте, які красиві речі навчилися вони робити.

Фото П. ЛЕЙКА

З БАРВІНКОМ У ТЕАТРІ ЗВІРІВ

У світі багато прекрасного, цікавого і незвичайного. В цьому я переконався ще раз, побувавши у Московському театрі звірів імені Дурова. Сьогодні, друзі, я вам про нього розповім.

У залі, як то кажуть, яблукові ніде впасти. Із репродуктора лине бадьора пісенька-запрошення до театру дідуся Дурова, його засновника. Розсувається завіса, і вистава починається.

На сцену виходить ведуча Наталя Юріївна Дурова. Вона ж, як я згодом довідався, і головний режисер, і дресирувальник, словом — господиня цього невеличкого театру. Наталя Юріївна звертається до дітей, їхніх татусів, мам, і з цієї хвилини всі — і глядачі, й артисти, і дресирувальники — одна сім'я.

А в залі захоплено працює знімальна група американського телебачення. Ця вистава по телеканалу, як по місточку дружби, дійде до американських дітей.

Урочистим дробом розпочинає атракціон заєць-барабанщик. Вітає дітей святковим залпом із символічної гармати кабан Кирюша. В цей час на сцені — весела карусель: кенгуру показує своє уміння грати у кенгурубол. Правда ж, цікаво?

Несподівано у залі наростає гул. Ще б пак — на сцені з'являється здоровенний сірий вовк Гриша. Ні, не з казки, а справжнісінький. Але зовсім не страшний. Гриша дисципліновано виконує всі команди дресирувальниці Світлани: пробігає коло пошани, стрибає, грається. Гришу змінили кіт Антрекот і миша Аліса. Вони, всупереч грі в «кішки-мишки», мирно сидять собі поряд на гойдалці.

А ось плямистий леопард. Моя сусідка Юленька навіть підвелася з місця, щоб краще роздивитися його. Діставши від дресирувальника винагороду — апетитний шматочок м'яса, леопард миттю з'їдає його, не забуваючи акуратно витертися лапою. Виявляється, звірі також знають правила хорошого тону.

Тим часом Наталя Юріївна представляє Яшу і Тарасика, звичайних дворняжок. Звичайних, та не зовсім: вони навчаються у першому класі школи для звірів і вже розв'язують задачки на додавання і віднімання. Не вірите? Зізнаюсь по щирості, що і я спочатку сумнівався, поки не почув їхніх «відповідей» на питання, поставлені дівчатками і хлопчиками із залу. Яша з Тарасиком дуже легко знаходили серед цифр потрібну і гавкали стільки, скільки треба. Без жодної помилки!

Після Яші й Тарасика виступає слониха Маша. Як поважна актриса. А коли її пригостили хлібом, вона хоботом, як ми рукою, зібрала крихти і поклала в рот. Чи так шанобливо ставитесь до хліба ви, діти?

Чорний поні виконав на ударних інструментах мелодію відомої пісні про дружбу, а глядачі — і діти, і дорослі — підхопили її: «Із блакитного струмка починається ріка, ну, а дружба починається з усмішки...»

Всі співали й усміхалися. Нехай же почують цю пісню й американські діти і пошлють нам у відповідь свої усмішки!

Раптом на сцені стало зовсім темно. Тільки засвітилася на стіні земна куля, до якої злітали білі голуби. Коментарі ведучої зайві...

І ось на сцену виходять всі учасники вистави. Попрощатися: «До нової зустрічі в нашому театрі!»

Не біда, що цей театр знаходиться у Москві. Він гастролює по всій країні, по всьому світу. З ним неодмінно коли-небудь зустрінетесь і ви. А ще його виступи можна побачити по телевізору. Тим більше, що цього року Московський театр звірів імені Дурова відзначатиме своє 70-ліття.

З Барвінком подорожували
Галина КИРПА і Наталя СУРИЧ

Малюнок В. ГЛАЗОВОЇ

Барвінок

ЖУРНАЛ ЦК ЛКСМУ
ТА РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ РАДИ
ВСЕСОЮЗНОЇ ПІОНЕРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІМЕНІ В. І. ЛЕНІНА
ДЛЯ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ
Журнал нагороджений Почесною Грамотою
Президії Верховної Ради Української РСР

Журнал видається українською та російською мовами. Засновано в 1928 році. Виходить раз на місяць. Рукописи не повертаються.
Здано до набору 21.12.87. Підписано до друку 22.01.88. Формат видання $60 \times 90^1/_8$. Офсетний друк. Умовн. друк. арк. 3. Умовн. фарбо-відб. 12,0. Обліково видавн. арк. 3,43. Тираж 342 200. Зам. 7-136.
Адреса редакції: 252119, Київ-119, вул. Пархоменка, 38—44. Тел. 441-02-43, 441-46-80.
Київ, ордена «Знак Пошани» видавництво
ЦК ЛКСМУ «Молодь».
Поліграфкомбінат ЦК ЛКСМ України «Молодь» ордена Трудового Червоного Прапора видавничо-поліграфічного об'єднання ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия». 252119, Київ-119, вул. Пархоменка, **38—44.**

«Барвинок», журнал ЦК ЛКСМУ и Республиканского Совета Всесоюзной пионерской организации имени В. И. Ленина для школьников младших классов (на украинском языке).
Журнал издаётся на украинском и русском языках.
Основан в 1928 году. Выходит ежемесячно.

Адрес редакции: 252119, Киев-119, ул. Пархоменко, 38—44. Тел. 441-02-43, 441-46-80.

Киев, ордена «Знак Почёта» издательство ЦК ЛКСМУ «Молодь».
Полиграфкомбинат ЦК ЛКСМ Украины «Молодь» ордена Трудового Красного Знамени издательско-полиграфического объединения ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия». 252119, Киев-119, ул. Пархоменко, 38—44.

Текст набрано з застосуванням вітчизняного фотонабірного комплексу «Каскад».

Наша адреса:
252119, Київ-119,
вул. Пархоменка,
38-44

тел. 441-02-43
441-46-80

20 к.
Індекс 74022

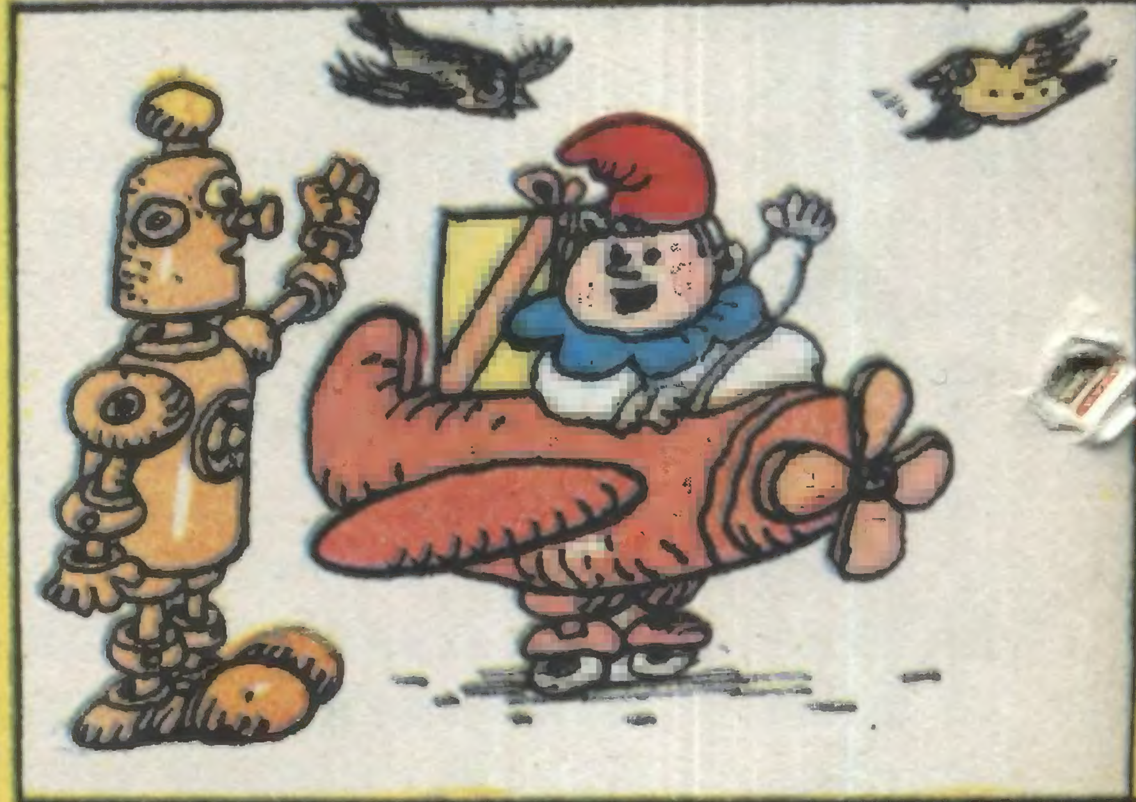
ДОБРЕ ДІЛО РОБИТИ ПРИЄМНІШЕ

Малюнки Р. САХАЛТУЄВА